

Nionde roten, tomt 19

Kvarteret Tenngjutaren

Tjugonde roten 1637–57

Nordöstra Hörnet mellan

Elfte roten 1657–70

Östra Hamnen och Kronhusgatan

Lars Torsson

1643: 3 mtl, 1644, 1647–49: 3 mtl, 1645–46: 2 mtl

Lars Torsson (son till en Tore Siggesson, se nedan) torde ha flyttat ifrån staden till Intagen (Hjärtums socken, Torpa härad), ty vid kämnärrätten 1655 omtalas några tunnor tjära, som *Oluf Olufsson* skulle ha levererat hos ”Lars Torsson vid strömmen”. Samma år i juni vänder sig i samma rätt hustru Anna Bernsdotter, sal. Lars Torsson efterlättna änka, mot Tore Mårtensson angående två lisspund garn, som hon sänt med *Tore Mårtensson* (se 6.34) till Amsterdam att vävas i dräll.

Tore Mårtensson fordrade 1660 arvspart i sin avlidne broder *Anders Mårtensson murmästares* edsbåt av Lars Torssons vid Åkerström änka Anna Bernsdotter. Anders Mårtensson hade drunknat och blivit borta med hustru och barn vid Trollhättan i det stora jordfallet den 7.10 1648. I tolv år och utan vederbörligt uppgjort inventarium hade Anna Bernsdotter som arvinge på Anders Mårtenssons hustrus sida utan vederbörlig kommunikation med medarvingarna på den andra sidan brukat Anders Mårtenssons bärgade egendom (se 6.34 om tvisten).

Om jordfallet kan man läsa i artikeln om byn Intagen, tryckt 1863 i ”Historiskt-Geografiskt och Statistiskt Lexikon över Sverige”, som ofta ger en förbryllande blandning av verklighet och vidskepelse: ”Byn Intagen har vunnit en viss ryktbarhet genom det ovanliga jordfall, som inträffade den 7 oktober 1648, då en del av denna bys inegor till en längd och bredd af flera hundra famnar, och med ett djup af 27 alnar plötsligt kastades öfver Göta elf till Westgöta eller s.k. Svenska sidan. Denna händelse, hvilken åtföljdes af ljungeld, åsklika knallar och svafvellukt, medförde en förfärlig olycka. Det lossade jordstycket, hvilket upptog nära ett helt hemman, uppdämde elfven, hvilken ofvanom detsamma steg till 30 alnars höjd. Hus och magasiner, som lågo ofvanom, jemte i dem förvarade grofva storverksträd, sönderslogos till stickor; spillrorna, husen, virket och 5 fartyg drefvo upp till Trollhättan och 85 människor omkommo, utan att någons lik blef igenfunnet. Märkligt är, att två personer, hvilka befunno sig uti ett af de sönderkrossade husen, räddades på vrakstycken. Den ene af dem blef sedan prest. Det berättas äfven att en bonde i Hjertum, som ämnade sig till Intagen samma dag, helt nära denna gård angreps av en så olidlig värk i benen, att han ej förmådde röra sig ur stället, och räddades derigenom. Denna naturhändelse tyddes af någon som ett förebud till Bohusläns 10 år derefter inträffade öfvergång till Svenska kronan, men gaf komminister Torsten Wassenius anledning, då 100:de årsdagen af denna tilldragelse firades, att predika öfver 114 Ps 5–8 vers, och dervid välja till ämne ‘Guds verk, prisat af barnabarn’. Det bortvältrade jordstycket genomskars och bortfördes sedan till en stor del af elfven; men ännu kvarligger, på Westgötasidan, ett odladt stycke af detsamma. 660 alnar långt och från 30 till 100 alnar bredt.”

I överrätten den 30.1.1665 klagade åldermannen av strömbåtsgillet (*Erik Andersson*) med några skråbröder över att den skrårättighet, som rätten förunnat *Toll Siggesson* under hans livstid den 12.5.1629 mot 10 dalers smt erläggande till Gustavi kyrka i Göteborg, sedermera efter hans död hade missbrukats av hans arvingar *Anders Mårtensson*, *Lars Tollesson* och *Torsten Bryngelsson* (g. *Lars Torssons* änka *Anna Bernsdotter*), ”vilka arvingar sig fördrista sal. *Toll Siggessons* lagfångne rättighet lika med gilletts båtekarlar bruka, föra och fara på strömmen icke utan Magistratens sidovärdering etc”.

Den 13 april samma år klagade *Torsten Bryngelssons* vid Strömmen hustru *Anna Bernsdotter* mot strömbåtsgillet, som hade frångått henne hennes båt. Hon visade kopia på arvskiftet efter hennes förre man *Lars Toressons* fader, i vilket *Lars Toresson* hade uppdragits en del i en båt. ”Och ehuru väl *Anna Bernsdotter* inständigt står och örkar på skrårättighetens laga fång, först ärfteligen efter *Tore Siggesson* uti båtens halvpårt och sedan igenom den andra halvpårtens inlösande av *Anders Mårtensson* vid Strömmen här ovan fordom boende, ändock köpebrevet däröver upprättat och *Anders Mårtensson* i händer givit, igenom det hastige jordefall förtagit blev, som anno 1648 uppe i älven skedde.”

Anna Bernsdotter sade hon sig för det andra äga jord och grund i staden och erlægga skatt dit liksom alla avgifter till ämbetslådan. Enligt båtegilletts representant hade varken *Anna Bernsdotters* förre man *Lars Torsson* eller *Anders Mårtensson* haft makt att ärva eller försälja de rättigheter, som tillkom gillet, eftersom de ej tillhörde stadens borgerskap. Gården hade uthyrts år från år och *Anna Bernsdotter* hade ingenting erlagt till ämbetslådan.

Även följande år 1666 klagade ”samtliga strömbåtsgillet” över (*Anna Bernsdotters* andre man) *Torsten Bryngelsson*, som utom stadens och deras gillesrättighet hade fraktat *handelsmannen Niclas Prützes* gods. Båten beslagtogs med arrest den 28.6.1666 och skulle där förbliva, så länge *Torsten Bryngelsson* försåg sig mot gillesrättigheterna. Den 10.5.1666 visade *Lorentz Bruuns* fullmäktige *Olaus Felterus* *Torsten Bryngelssons* i Intagan hustru *Anna Bernsdotters* obligation till *Anders Seth* på 116 rdr. Han begärde, att på grund av denna deras skuld få lagbjuda deras här i staden liggande tomt med deras byggning.

Den 9.7.1666 lagbjöds i överrätten sal *Lars Torssons* efterleverska hustru *Anna Bernsdotters* gård ”belägen till Kronhusgatan och östan vid Östra hamnen, sunnan om välaktad *Hans Krakows* gård, som skepparen *Tore Joensson* köpt för 500 rdr”.

Tore Joensson skeppare

1653–54:2, 1656: 1.20 1657:–26 (XI), 1657h-16 1658–63: 1, 1665–66: 5, 1667–70–78, änkan 1679–81

M1676: 1 tomt Gustavi tomtöreslängd 1676–81 1 tomt.

Joen Thorsson skeppare 1675–76

M1676 1681

Anders Torsson 1681

Jöran Svensson 1668–69

Innan *Tore Joensson* flyttade hit till *Anna Bernsdotters* tomt som hyresgäst hade han hela tiden 1640–55 omtalats i 23 roten. Den 17.5.1666 begärde sal. *Hans Jöranssons* efterleverska för sig och *Lorentz Bruun* på *Anders Seths* arvingars vägnar, att rätten skulle arresteras så många pengar

hos Torsten Bryngelssons och hans hustru Anna Bernsdotters gårds köpare Tore Joensson, som de av dem hade att fordra. Tore var emellertid ”förseglad” av staden.

Den 23.3.1680 vände sig *Jacob Swart* i kämnärsrätten mot Tore Joensson angående 130 ryssgarn, som Tore köpt av honom. Vid överrätten den 22.2.1666 avlade Tore Joensson sin livliga ed på att hans *kreyare Harder* tillhörde enbart svenska redare och att hans sjöfolk var svenskar. Befraktare var *Gert Braun Johan*, borgare här i staden och *Gustaf Dunt*, nederlagsköpman här i Göteborg. Skeppet skulle gå till Hamburg med 500 skeppund järn, 5 läster beck och 30 skeppund kopparblockar. I en handling från 1670 (EIIa:3)

uppräknas Tore Joensson bland de redare, som av sal *Frantz Cornelius Dennings änka* inköpt skeppet *S:t Jürgen*. *Andreas Tüchler*, *Simon Schultz*, Tore Joensson och *Per Torstensson* ägde vardera två sextondelar i skeppet och *Niclas Preuss*, *Johan von Minden*, *Anders Svensson*, *Lambert Dellinguhausen*, *Hans Mattsson*, *Volrath Tham*, *Anders Nilsson* och *Albert Hunter* en sextondel var. Den 14.6.1670 nämner resolutionsboken det Kungl. General Commersii brev ”enligt vilket inte Tore Joenssons skepp *S:t Georgius* (tydiligen detsamma som *S:t Jürgen*”) kunde njuta den begärda tullfriheten i i likhet med ”de brandskadde borgares” skepp *S:t Peter*. Nästa år meddelas i samma resolutionsbok den 9 och 31 oktober, att *skepparna Sven* och *Anders Biörnsson* och Tore Joensson av kommerskollegium hade erhållit avslag på sin begäran att erhålla hela inländska (tull)friheten.

I kämnärsrätten den 3.3.1665 vände sig *Tore Joenssons hustru Elin Andersdotter* mot *Anders Galle*, som hade anklagat henne för att vara trollpacka. Nej, det var inte trollpacka utan skvallerbytta, som han hade kallat henne, erkände han. Den 11.9.1673 begärde skepparen Tore Joenssons hustru Elin Andersdotter, att en injuriersak mellan henne och *båtsmannen Olof Thorssons hustru* skulle upptagas från underrätten. I en odaterad supplik (EIIa:5) berättade Elin Andersdotter, att hennes man omkom med *Patentia* och att familjen hade lämnats i stor skuld. Tore Joenssons änka uppräknas den 23.2.1682 bland *Johan Schwartzkopfs* kreditorer. *Hon gifte sedan om sig med*

Christian Hartman

(burskap 27.6.1684)

Som Christian Hartmans sal hustru Elin Andersdotters barn uppräknas i en bouppteckning den 8.2.1694 (1694: 385 a): *Joen Torsson*, *Anders Torsson*, *Helge Torssons* dotter, bosatt i Skottland, och *Cornelius Torsson*. Sonen Helge Torsson hade avlidit 10 år före modern, varför han enligt bröderna Anders och Cornelius inte hade kunnat ärva något efter henne (Gbg RR 19.11.1694).

Gården vid Östra hamnen såldes för 860 d smt till Köpmannagilletts bud i Göteborg Torbjörn Rosenbeck liksom en tomt därintill på Kronhusgatan mellan skomakaremästare Anders Berg i öster och avlidne skeppare Sven Björnssons i väster, vilken såldes till nabon *skomakare Petter Berg* för 210 daler. I denna tomt ägde sterbhuset 11/16 delar men återstående 5 /15delar hade hennes söner Cornelius och Jon Torsson ärvt efter fadern (Berg I:3, 381).

Torbjörn Rosenbeck

var född 1661 (d 1717, g. 5.10.1687 med Marta Schuder, död 1730, dotter till *Wilhelm Schuder* och *Helena Simonsdotter*).

1715 värderades Torbjörn Rosenbecks tomt till 300, hus till 560 och lösegendomen till 400 d smt. I skattningslängden 1717 noteras, att ”mågen Harrie Schultz och dess hustru äre till Stockholm förreste”.

Harrie Schultz hade den 20.2.1717 gift sig med *Marta Helena Rosenbeck*, född 16.3.1723, död 1735 i barnsäng och begravd 6 maj s.å.

Harrie Schultz bor hos svärföräldrarna 1720. Samma år pantsatte Harrie Schultz till handlaren Haberman sin gård på Kronhusgatan. 1725 tvistades om arealen – tomten skulle enligt en mätse-del 1694 hålla 32 1/2 fot i bredd och 81 fot i bredd och gränsade på Kronhusgatan till Melchior Spönsetzer. 1730 kallas gården hans andra gård, varav han erhöll i hyra 100 d smt av *handelsmannen Franciskus Hankowitz*.

1737 värderades Harrie Schultz båda gårdar, den ena på ”Spannmålgatan” (bör vara Kronhusgatan), den andra på Torggatan.

Harrie Schultz fick burskap som handl 22.6.1723, gjorde cession 1738. Efter Martha Helena Rosenbecks död gifte Harrie Schultz om sig med Sara von Lengerken, född 1708, död i aug 1755, dotter av handl. *Jürgen von Lengerken* d.y. och *Maria Altesleben*, född 1690, död 1717. Vid bou efter henne var tillgångarna 70:11 d smt och skulderna 882:20. Boet var ytterst ringa.

Vinkyparen Christian Frederici

(1740–62, se också 8.26, kv. Borgaren)

lät den 28.4.1740 första gången uppbjuda ett hus och gård vid östra Hamnen i hörnet av Konhusgatan, som varit handelsmannen Harrie Schultz tillhörigt, och som Frederici på auktion inropat för 855 d 16 öre smt.

Christian Frederici var född 1717. Han var 21.9.1743 anställd som vinproberare och avlade inför magistraten ed som sådan. Han fick burskap 9.12.1740 som handlande i Göteborg.

G. 1) med Margareta N. efter vilken bouppteckning gjordes 1745; 2)

14.4.1745 med Rebecka Schytt, död 1750, begr. 22 febr. dotter av *handl Nils Schytt*, född 1701, död 1757 och hans hustru *Anna Maria*; 3) 23.9.1750 med Anna Dorotea Biehusen, döpt 7.10.1724, död 9.1.1795, dotter till *handl. Martin Giese Biehusen*, född 1689, död 1732 och *Cecilia Johansson*, död 1747 samt förut gift *handl Paul Wohlfart*, död 1749. Han avled av rosen och svulst i huvudet 1762, begravd 15.7.

I en supplik till magistraten (EIIb:104, 21.2.1763) berättade Anna Dorotea Frederici, att hon ville ju förr dess heller ordna med bouppteckning och delning efter hennes sal man handelsmannen Fredericii ”bedröfweliga” frånfälle, hans tvenne barnkullar emellan. Hon begärde förmyndare för den son *Niclas Frederici*, som Christian hade med framlidne handelsman Nils Schytts dotter. Hennes svåger *vinhandlare H Jenssen* och *H. Peter Bruuns* hade lovat som gode män i stället för fädernefränder underskriva bouppteckningen och delningen för hennes egna sju stycken omyndiga barn helst hon enligt lag ägde själv förestå sina barn och deras gods.

Herr *Carsten Gaijen* borde vid uppteckningen infinna sig och som förmyndare bevaka hennes dotter *Cecilia Wohlfarts* inestående arv.

Christian Frederici efterlämnade enligt bouppteckning 5.4.1764 en förmögenhet av 8 822 d smt, däri hus och gård vid Östra Hamnen på Kronhusgatans hörne (hade 1750 välvd källare samt tapeter i två rum), 3 500 d smt, 2 avbrända, 1750 delvis bebyggda, delvis under byggnad varande tomter på Kronhusgatan med källare, 800 daler, en tredjedel i två avbrända tomter på Torggatan 175 daler, en tjugonedel i frälsehemmanet Kroglätt, 500 daler m.m., Varulagret utgjordes 1750 av salt, korn, vin, lin m.m.

Christ. B. Almroth skrev i prot. 1768: till säkerhet för *handelsman Toleschys hustru* (Cecilia Wohlfart?) av modern Anna Dorotea Friederici innehavda arvsmedlen 4447 d 14 1/2 öre smt beviljades inteckning i dennas på hörnet av Kronhus- och Östra Hamngatorna belägna hus och gård.

Anna Dorotea Biehusen kallas 1785 utfattig och näringslös. Hon ägde gården ännu vid branden i februari 1794: inneboende var då *handelsmannen Ad. W. Lindstedt*, vilken i mars samma år uppbjöd 9.20.

1800–07 Handelsman Carl Signeuls tomt

Senare uppbud av 9.18--19

Maria Beata Signeul Winkler	23.4.1827
färgerifabrikör Joh. Ulrik Appelquist	19.3.1838
stadsmäklare E W Bley m fl	19.8.1844
handl C W Helander	11.5.1845
grosshandl C L Nordström	27.4.1857
handl J O Kjerström	19.1.1863